ושטיח. עור לאכול עליו: **כלא מלא וכלא רכב**. דמלפת בהו: **רכב**. שומן: **דדא כיס כולא כיס**. מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסר כלום: **דא קני מה חסר**. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: **חוזר לימי עלומיו**. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא: **שנא' רוטפש**. כלומר כשעת רטיבת הורה אור ופש כמו [פרו ורבו מתרגמינן] פושו דבריכון ישטיה, °בחוסר כל: א"ר אמי אמר רב בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא רעה תנא ובלא מלח ובלא רבבן אמר אביי °נקטינן אין עני אלא בדעת, במערבא אמרי °דדא ביה בולא ביה, דלא דא ביה מה ביה, דא קני מה חסר, דא לא קני מה קני} אמר ר' אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו על כל עוונותיו שנאמר °הסולח לכל עוניכי. הרופא לכל תחלואיכי רב המנונא אמר חוזר לימי עלומיו °רוטפש בשרו נשוב לימי עלומיו. °כל משכבו הפכת בחליו. אמר רב יוסף לומר דמשכח למודו רב יוסף חלש איעקר ליה למודיה, אהדריה אביי קמיה דבכל דוכתא אמרינן *אמר רב יוסף לא שמיע לי הדא שמעתא א"ל אביי את אמריתה ניהלן ומהא מתניתא אמריתה ניהלן גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון, לסוף חלש רבי, אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמרי, שיתא אזדו, הוה ההוא קצרא הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גרים להו, אזל ר' חייא וגמר יתהון קמי קצרא ואתא ואהדר יתהון קמי רבי, כד הוה חזי ליה רבי להההוא קצרא א"ל רבי: אתה עשית אותי ואת חייא א"ב הכי קא"ל: אתה עשית את חייא, וחייא עשה אותי" וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה: של חנניה מישאל ועזריה=אש של הדיוט והכל יכולים לכבותה, וזו של חולה=של שמים היא ומי יכול לכבותה וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא ואמרי לה אריב"ל כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו שנא' °והיה כל מוצאי יהרגני, רב אמר מן הדין קרא °למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך, רבה בר שילא אמרו ליה שביב גברא גבוה הוה רכיב גרדונא זוטרא ממטא תיתורא איסתיט שדייה וקא שביב, קרי על נפשיה "למשפטיך עמדו היום, שמואל חזייה להדוא (*קרוקיתא דעקרבא) ית'יבא על אקרוקתא ועברה נהרא טרקא גברא ומיית מרי עליה למשפטיך עמדו היום אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שחל צרתו חמה, לאפוקי מאי? לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר "אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין, ומחושי הראש מ"ט? משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דיבורא קשיא לעינא (א) (מעלי) ולאישתא אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרוונקא דמלאכא דמותא, מעלי כחזורא

מטהר באשכורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחילתו והייט נמי דתנן בפרק "ראשון דמקואות מעיין שהוא מושך כגדל רבה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשכורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא וה"פ מעיין שהיה מושך מעט מעט כגדל זה שהוא ארך קטן מרובה הרגלים והמשיכו עכשיו בשטף אבל איט מושך אלא באותו מקום שהיה מהלך בו מתחילתו הרי הוא כמות שהיה היה עומד אלא ורבה עליו והמשיכו אי דינין בו דבמקום אלא היה מהלך מתחילתו שוה למקוה אלריך לאשכורן וה"ה שאין מטבילין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד מתחילתו שוה למעיין להטביל בו בכל שהוא ומיהא שהוא מטהר בזוחלין גמלא לפי דעת זה אלפי' בזמן גשמים שהגרות רבים אדם טובל בגרות שאינן מכוונין באותן מקומות שהן ממשכין והולכין לפי' ביומי תשרי אבל באותן מקומות שגשמים ומתרחבים יותר מהגשמים כל היכא דאיכא למיתב שרבו הטוטפין על הזוחלין אין טובלין בהם אבל היכא שרבו זוחלין על הטוטפין לפי' באותן מקומות שלא היה הולך שם מתחילתו טובלין בו והייט הטיא דר"ל בר לדוק שהעיד על הזוחלין שרבו על הטוטפין שכשרי ומטהרין בזוחלין ובודאי לפי' במקום שנתרבה קאמר דאי באותו מקום בלבד שהיה מהלך מתחילתו מאי אסהדתי' פשיטא דהיכי תיסק אדעתין שנמים אז שלשה טיפי מים יפסלו פרת מלטבול בו אלא ודאי כדאמרן וזהו דעת הראב"ד ז"ל: אבל דעת הרמב"ם ז"ל דכי קתני בכל הני דאמ"פ שרבו עליו טוטפין דיו כמעיין דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו ששם הוא חשובות מימיו ומבטלים כל המים הבאים עליהם אבל רבה במקום משך הנהר למעה כל שרבו טוטפין על הזוחלין נפסל כולו ולפי זה אתיא מימרא דשמואל כפשטה דאין המים מטהרין בזוחלין לפיכו באמצע הנהר במקום שהיה מהלך בו בתחלה אלא פרט ביומי תשרי בלבד וכפי מה שפירש' למעלה ולפי זה הא דמפליג בתוספתא בין נתרחב אלא נתרחב ג"ל דאריבה בגומת המעיין קאי דאפי' הכי כל שרבו טוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך מתחילתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשכורן ואע"ג דאיכא למימר איפכא דאריבה בהמשך הנהר קאי אבל ריבה בגומת המעיין אפי' בנתרחב כשר מיקמא לחומרא עדיף ועוד דמשמע דתוספתא אגומא דמתני' קיימא מיהו סהדותא דרבי אלעזר בר לדוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' אמקום שנתרחב הנהר אלא דכל שרבו זוחלין כשר דאיכא למימר דאריבה במקום משך הנהר קאי ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריבה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר דאכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: תנן במס' מקואות (פ"ה מ"ה) הטוטפין שנשאלו זוחלין. כלומר שהמשיכן סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' זב ואפי' זבה כלומר גודר בפניהם באלו והוו להו כאשכורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מזחילין בדבר המקבל טומאה כלומר אין עושין בו גדר וקי"ל כר' יוסי ותנן נמי (שם מ"ד) שהמים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה מ"ח מ"ו ומקואות פ"ו מ"ח) המים המוכין פסולין למי חטאת וכשרין לטבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכים המלוחין והפושרין: **ושטיח**. עור לאכול עליו: ובלא רבב. שמן: דלא קני דעה מה קנה. מה יועיל לו כל מה שיקנה: מוחל לימי עלומיו. אחר שחלה ונתרפא מתחזק טבעו להיות יותר בריא ממה שהיה קודם חליו: שנאמר רוטפש. טורגיקון לרוב ופש: לומר דמשכח למודו. ימי עלומיו קדרים מעניין העלמה: אייקר ליה לימודיה. הכבוד עליו לגודו שנשכחו: תלת עשרי אפי. בי"ג פנים: קצרא. כוסב: למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך. כיון שלמשפטיך עמדו אינו הגיע קלס לשום הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט: שביב הוה גברא גבוה. אדם שהיה גבוה כלומר אחרון: רכיב גרדונא זוטרא. רוכב פרדה קטנה: תיתורא. גשר: איסתיטו. אחזתה רוח שטות לאותה פרדה והשליכתו בנהר. איסתיטו מלשון סטיה רוח של שגעון וכדאמר בעלמא סיטתא הוא דנקטיה אקרוקתא. לפרדע: שחלצתו. שלבשתו חמה כאדם המזדיין שע"י כלי זיין שעליו נקרא חלוץ: לאפוקי הא דתניא. דסבירא ליה לשמואל כי הך ברייתא דאין מבקרין להגך דקא מני, ודשמואל נמי לאפוקי הני: משום כיסופא. דזימנין שאריך לנקביו ומכסיף: דפרוונקא. שליח שעל ידו מתיס: בחזורא לריקלא. הולין שסביב הדקל שמורים אותו מבהמות וחיות: תרייקא. מרקחת מועיל וקורין לו תרייקא: חרשלא דשערי. שעורים קלופים: דריש גפיא. בתחלת הרקדת הגפה: בורדם. תיבה אחת כשתי תיבות בור דם והוא חולי שמקלת דם ומלמטה: אין מבקרין אותו. משום דזימנין דאריך לנקביו ומצערי ליה: ואין מזכירין שמו. לאמר פלוני חולה חולי בורדם דלאו לשון נקיה הוא:

[ל"ל תמיהי מ"ג]

מו א מיי' פ"ד מהל' אבל הלכה ה סמג עשין מד"ס ג טור ש"ע י"ד סי' שלב סעי' ח:

מראי מקומות

מראי מקומות של ר' אלכסנדרי אמר ר' חייא בר אבא

גיגאל

חולה הדומה מחלין
1) נאמל זעונאו
2) חוזר לימי זלומיו

מקבה

מדעים של רבנים טעכחו תלאובה מחמת חלי והיותן דרך תלאובה

תוספות

שטיח. עור מכוסל שאוכלין עליו ושטלין אותו עוכלי דבכים פעמים: **דדא** ביה. שיש בו דמה: **דא** לא קני. דמה מה קני: **הסולח** לכל עוניכי: הרופא לכל תחלואיכי: **חוזר לימי עלומיו**. דבריא המולה כשנתרפא יוקר מלפני שחלה: **תליסר** אפי הלכתא. י"ג פנים של הלכות משנה: **אתה** עשית אחלין את מייא. כלומר למדת לו: **למשפטיך**. כלומר כשעמדו בריומיך למשפטיך הכל עבדים להביא עליהם מה שנים: **נברא** דנה. אדם גדול: **גירדנא** זוטרא. פרד קטן: **איסטיוטי**. כמפת. כמו *) קמא מיומא נקטיה בגא קמא (דף לג:): **אקרוקתא**. לפרדע: **שחלצתו** ממנה. שהחזיק מתיאותו ומדיין הוא חולה:

*) לפנינו אם סיומא

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך:

הגהות הגר"א

[א] בס' קשיא לגיגא ולאשתא כלי (ומי' בסיומא סלא"ם):

[פירוש: תמלא בפרש"י עירובין ס. ד"ה ואמר]

*[סנהדרין נט:] ביאין נו: 11 מלאכה מאיר עיר ט"ו פיא

[עירובין י. מת. סו: עב. פס: מכות ד. מה לט. סג:]

* יש בתוספות קב: 13 מלאכה "לרוש כרוס"

[ל"ל עקרבא וכ"ל בע"ז ובילקוט]

פי' הרא"ש

שטיח. עור ליתן עליו: **דדא** קני. דמה: **שמשכח** למודו. עלומיו קא דכם שנעלם ממנו למודו: **תליסר** אפי הילכתא. בי"ג פנים: **היה** שוה הלכות: **אתה** עשית לחיי. כל המלמד תורה [סנהדרין נט:] כאילו עשאו דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן: **הוא** גברא גבוה. **אדם** גדול וגבוה: **רכיב** גירדונא זוטא. פרד קטן: **אסתויט**. נכנס כמו [יומא כב:] חזא סיומא בחלמיה: **אקרוקתא**. לפרדע: **שחלצתו** מחלמיה מתה. דיבורא **קשיא לעינא**. וכן נמי **לאיסתויט** **הכא** **אחר** לכם: **פרוונקא**. שליח:

[ע"ב]

מעלי ידו מתיס: **בחזורא לריקלא**. הולין שסביב הדקל שמורים אותו מבהמות וחיות: **תרייקא**. מרקחת מועיל וקורין לו תרייקא: **חרשלא דשערי**. שעורים קלופים: **דריש גפיא**. בתחלת הרקדת הגפה: **בורדם**. תיבה אחת כשתי תיבות בור דם והוא חולי שמקלת דם: **אין מבקרין אותו**. משום דזימנין דאריך לנקביו ומצערי ליה: **ואין מזכירין שמו**. לאמר פלוני חולה חולי בורדם דלאו לשון נקיה הוא: